

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΟΨΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Αγγελική Ψάλτου-Joycey

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Abstract

The present paper is a comparative study of the various nuances of the Modern Greek (MG) Imperfective Past (Paratatikos) and its corresponding realization(s) in English. The study investigates the contexts in which the respective verbal forms are encountered in the two languages involved, by taking into account the 'types' of situations that are described each time. The comparison shows that, whereas the MG Imperfective Past covers a wide range of contexts, in English one has to select different verbal forms in order to make reference to the same contexts. Based on this, it is assumed that, and further investigated whether Greek learners of English have problems in selecting and using the relevant English forms in their interlanguage.

Λέξεις-κλειδιά

μη-συνοπτική ρηματική όψη, παρατατικός, λεξικό ποιόν.

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη αναφέρεται στη χρήση της μη συνοπτικής ρηματικής όψης σε προτάσεις με ρήματα στην οριστική και αναφορά στο παρελθόν. Συγκεκριμένα, ο τύπος που μελετάται είναι ο ελληνικός Παρατατικός στις διάφορες εκφάνσεις του και οι αντίστοιχοι ρηματικοί τύποι στην αγγλική, χωρίς όμως να συνεξετάζεται και η εκφορά του με τα προρηματικά *ας, θα, να*.

1. Η μη συνοπτική ρηματική όψη

Αρχικά παρουσιάζονται με συντομία ορισμένα στοιχεία της μη συνοπτικής ρηματικής όψης για να καθορισθεί ευκρινέστερα το πεδίο στο οποίο κινείται ο Παρατατικός.

Πρωτοτυπικά, η μη συνοπτική όψη παρουσιάζει μέρος ενός 'γεγονότος'¹, χωρίς να δίνει πληροφορίες για τα αρχικά και τελικά σημεία του αντίστοιχα (Smith 1991: 111), συμπεράσματα όμως που αφορούν την έναρξη ή λήξη του 'γεγονότος' μπορούν να εξαχθούν από το ευρύτερο γλωσσικό και πραγματολογικό περιβάλλον. Η μη συνοπτική όψη διατρέχει ένα εσωτερικό διάστημα του 'γεγονότος' και συμπίπτει με όλα ή ένα μέρος του παρακάτω χρονικού σχήματος που μας δίνει η Smith (1991:111):

Αρχικό χρονικό σχήμα της μη συνοπτικής όψης

A .. ////////////// // .. T

Η γενική μη συνοπτική όψη εκφέρεται με όλα τα είδη 'γεγονότων' και οι κατηγορίες της παρουσιάζουν συχνά μία πολυσημία (Dahl 1985: 74).

Όσον αφορά τη Νέα Ελληνική (NE), ο Paprotté (1988: 451-52) αναφέρει ότι η ρηματική όψη μαρκάρεται μορφολογικά και δεν επηρεάζεται από το λεξικό ποιόν του ρήματος, το είδος του

κατηγορήματος, ή τους συντακτικούς δείκτες (arguments). Το λεξικό ποιόν (*situation aspect* κατά την Smith) ελάχιστα συνεισφέρει στον καθορισμό της άποψης του ομιλητή για ένα ‘γεγονός’, ο οποίος και αποφασίζει ανεξάρτητα από το χαρακτήρα του ρήματος πώς θα το παρουσιάσει. Η ρηματική όψη στη ΝΕ επομένως είναι αυτό που η Smith (1986, 1991) ονομάζει *viewpoint aspect*. Ο αποφασιστικός παράγοντας για την επιλογή της όψης –συνοπτικής ή μη συνοπτικής– φαίνεται πως είναι η διάθεση του ομιλητή να παρουσιάσει ένα γεγονός με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Το ίδιο επισημαίνουν και οι Kitis and Tsangalidis (2002) υποστηρίζοντας ότι η μορφολογική ρηματική διάκριση σε μη συνοπτική/συνοπτική όψη επιβάλλεται στο σημασιολογικό περιεχόμενο των ρημάτων όλων των κατηγοριών.

Συνεπώς, ο Παρατατικός, που αποτελεί τον κύριο ρηματικό τύπο της μη συνοπτικής όψης στη ΝΕ, εκφέρεται με όλα τα είδη των ‘γεγονότων’:

Η θάλασσα *ήταν* ήρεμη (κατάσταση-state)

Το παιδί *έκλαιγε* (δραστηριότητα-activity)

Έκτιζαν σπίτι (επίτευξη-accomplishment)

Εμπαινε στο δωμάτιο (συμβάν-achievement)

Στα συμβάντα ο Παρατατικός επικεντρώνεται στο προκαταρκτικό στάδιο της πράξηςⁱⁱ.

Η κύρια μη συνοπτική όψη της αγγλικής είναι ο τύπος *progressive* ο οποίος όμως εκφέρεται μόνο με μη-καταστασιακά ‘γεγονότα’ⁱⁱⁱ. Παρουσιάζει ‘γεγονότα’ από εσωτερική άποψη, φανερώνοντας διάρκεια με σημασιολογικές προεκτάσεις *δυναμισμού*, *επιθυμίας*, αλλά και *προσωρινότητας*. Η βασική χρήση του αγγλικού *progressive* είναι να παρουσιάσει τα εσωτερικά στάδια ενός γεγονότος ως έχοντα διάρκεια.

*He *is knowing* the answer (state)

Mary *was walking* in the park (activity)

Sam *was eating* an apple (accomplishment)

She *was blinking* her eyes (achievement)

Τα παραπάνω παραδείγματα συνάδουν με τη σημασία της μη συνοπτικής όψης της Καθολικής Γραμματικής καθώς η όψη διαρρέει το εσωτερικό διάστημα του ‘γεγονότος’ (Smith 1991: 222).

2. Μη συνοπτική όψη και progressive

Συνήθως, όταν συγκρίνουμε ρηματικούς τύπους στη ΝΕ και αγγλική, ταυτίζουμε τους αγγλικούς τύπους *progressive* με τους ελληνικούς σε μη συνοπτική ρηματική όψη. Στην περίπτωση που εξετάζουμε, η ταύτιση αφορά τον Παρατατικό της ΝΕ και τον Past Progressive της αγγλικής. Η ταύτιση αυτή είναι σε μεγάλο βαθμό σωστή αλλά όχι απόλυτη. Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να δείξουμε τους σημασιολογικούς και μορφολογικούς περιορισμούς των ρηματικών τύπων και την αντιστοιχία που υπάρχει ανάμεσα στις δύο γλώσσες.

Στην αγγλική, καταστασιακά ρήματα δεν απαντώνται συνήθως στην *progressive* όψη. Όταν, παρόλ’ αυτά, εκφέρονται σ’ αυτόν τον τύπο, τότε έχουμε διαφορά σημασίας. Η καθόλου εύκολη εναλλαγή ανάμεσα σε απλούς και *progressive* τύπους στα καταστασιακά ρήματα, υποδηλώνει ταυτόχρονα και τη βασική σημασιολογική ομοιότητα ανάμεσα σε *states* και *progressive* όψη στην αγγλική (Dowty 1977, 1986; Mourelatos 1981; Smith 1986; Vlach 1981). Η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο μέρος-σύνολο μιας πράξης σε *progressive* είναι η ίδια με αυτήν που υπάρχει για το μέρος-σύνολο μιας κατάστασης: κάτι που ισχύει για το μέρος του κατηγορήματος ισχύει και για το σύνολό του και διαφέρει από τη σχέση μέρους-

συνόλου που ισχύει για επιτεύξεις και συμβάντα. Οι δύο τελευταίες κατηγορίες, όταν εκφέρονται με progressive, συμπεριφέρονται σημασιολογικά σαν καταστάσεις.

Κατά τον Paprotte (1988: 483), η progressive όψη δηλώνει ένα γεγονός το οποίο χρονικά εκτείνεται γύρω από τη στιγμή της ομιλίας, όταν γίνεται λόγος για το παρόν και, συνεπώς, συνυπάρχει με γεγονότα που προηγούνται ή έπονται της στιγμής της ομιλίας στην ακολουθία των 'γεγονότων' μέσα στο λόγο. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, όταν το χρονικό διάστημα που μας ενδιαφέρει είναι το παρελθόν, τότε το γεγονός εκτείνεται χρονικά γύρω από ένα σημείο του παρελθόντος. Η διαφορά ανάμεσα στις καταστάσεις και στην progressive όψη έγκειται στο ότι ενώ οι καταστάσεις επιτρέπουν μόνο πραγματολογικά το συμπέρασμα της χρονικής έκτασης και σύμπτωσης, η progressive όψη το διαβεβαιώνει ξεκάθαρα επιτρέποντας την ερμηνεία ότι όποιος βρίσκεται σε μία διαδικασία που εκφέρεται με progressive δεν βρίσκεται ούτε στο αρχικό στάδιο της διαδικασίας αυτής ούτε στο τελικό αλλά κάπου στη μέση. Η διαδικασία λαμβάνει χώρα ως συνεχιζόμενη στο χρόνο.

Αν τώρα θέλουμε να ορίσουμε τις ξεχωριστές ερμηνείες που επιδέχονται τα διαφορετικά είδη των 'γεγονότων' στην progressive όψη, τότε έχουμε:

Συμβάντα, που δηλώνουν το τελικό στάδιο μιας δραστηριότητας (Vlach 1981: 289) και

Δραστηριότητες/Επιτεύξεις, που δηλώνουν ένα διάστημα πριν από το οποίο η δραστηριότητα ή η επίτευξη ίσχυε και η οποία δεν έχει τελειώσει ακόμη.

Κανένας progressive τύπος δεν δηλώνει το αρχικό σημείο ενός γεγονότος ενώ, αντίθετα, οι καταστάσεις επιτρέπουν εναρκτική σημασία (διαφορά ανάμεσα σε states and the progressive, Dowty 1986: 56).

Κατά την Smith (1991: 113) η progressive όψη έχει σημασιολογικές αποχρώσεις που δεν παρατηρούνται στους άλλους τύπους της μη συνοπτικής όψης. Δραστηριότητα, δυναμισμός, ζωηρότητα συχνά συνδέονται με προτάσεις αυτής της όψης. Η απορρέουσα σημασία απαιτεί να δηλώνονται μόνο μη-καταστασιακά 'γεγονότα' των οποίων το στερεότυπο εμπλέκει δραστηριότητα και αλλαγή.

3. Ο Παρατατικός της ΝΕ

Σύμφωνα με τους Hedin (2000: 244-56), Holton et al. (1997: 224), Mackridge (1985: 127-128), Τζάρτζανο (1946: 266-270), και Τζεβελέκου (2002: 289), ο Παρατατικός, ως έκφραση της μη συνοπτικής όψης στο παρελθόν, δηλώνει:

α) *διάρκεια* (η έννοια της περιορισμένης ή μόνιμης διάρκειας εξάγεται από τον τύπο του 'γεγονότος', και το ευρύτερο γλωσσικό ή εξωγλωσσικό περιβάλλον)

β) *συνήθεια*

γ) *επανάληψη*

αλλά και

δ) *τροπικότητα*^{iv}

Πιο αναλυτικά, η *διάρκεια* τονίζεται όταν έχουμε:

- δυναμικά 'γεγονότα' σε εξέλιξη κατά το παρελθόν για να δημιουργηθεί το σημείο θέασης άλλων γεγονότων στο παρελθόν τα οποία παρουσιάζονται σε συνοπτική όψη:

(1) Τον είδα ξαφνικά μπροστά μου ενώ *έτρεχα* να προφτάσω το λεωφορείο

(2) Το μικρό αγόρι *πνιγότανε* αλλά βούτηξε στη θάλασσα και το έσωσε ο Αλέξης

- ταυτόχρονη εξέλιξη δυναμικών 'γεγονότων' σε ένα χρονικό διάστημα του παρελθόντος χωρίς να οριοθετείται η αρχή ή το τέλος τους:

(3) Όταν μπήκα στο δωμάτιο, το παιδί έπαιζε με το τρενάκι του και η Μαρία διάβαζε κοντά στο παράθυρο

(4) Την ώρα που το πλοίο μας έμπαινε στο λιμάνι, το ψαράδικό τους έφρευγε για τη νύχτα

- δραστηριότητες ή καταστάσεις περιορισμένης διάρκειας κατά το παρελθόν όπως στα (5) και (6) αντίστοιχα. Πολλές φορές τα 'γεγονότα' αυτά θεωρούνται πρόσφατα ως προς τη στιγμή της ομιλίας, όπως το (5) παρακάτω:

(5) Μια στιγμή να σκουπίσω τα χέρια μου. Πότιζα τα λουλούδια στον κήπο και είναι βρεγμένα

(6) Το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς μέναμε σε ένα χωριό που είχε θέα στο βουνό πέρα απ' το ποτάμι και την πεδιάδα

- καταστάσεις που θεωρούνται μόνιμες στο παρελθόν:

(7) Από μικρό κορίτσι τον αγαπούσε τον Πέτρο

Η *συνήθεια* εκφράζεται όταν έχουμε:

- δυναμικά 'γεγονότα' που θεωρούνται συνήθειες του παρελθόντος, όπως το (8):

(8) Όταν ήταν μικρός έπαιζε ποδόσφαιρο κάθε απόγευμα

και τα οποία είναι δυνατόν να δηλώνουν και επιμονή του υποκειμένου σε κάτι, πολλές φορές όχι ευχάριστη για τους άλλους (9):

(9) Το σκυλί γάγιζε τους περαστικούς αλλά ο ιδιοκτήτης του τους διαβεβαίωνε ότι ήταν ακίνδυνο

Η έννοια της *επανάληψης* παρουσιάζεται κατά την

- επανάληψη δυναμικών 'γεγονότων':

(10) Έσβηνε, έγραφε, δεν ήξερε πώς ν' αρχίσει

Τέλος η *τροπικότητα* δηλώνεται σε:

- πράξεις στις οποίες αποδίδεται δυναμική χροιά, όπως πρόθεση, διαβεβαίωση, άρνηση, ευχή, κ.λπ. (συχνά με προρρηματικούς δείκτες, όπως *να, θα, ας* που όμως δεν εξετάζονται εδώ):

(11) Του χάριζα (επανάληψη) το ακριβό μου ρολόι για να του εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου αλλά αυτός δεν τόπαιρνε (άρνηση)

(12) Σε σπάνιες περιπτώσεις, στα περιθώρια, έβρισκε (πιθανότητα) κανείς λέξεις όπως «θαυμάσιο» ή «όμορφο»

Ο Παρατατικός δεν υφίσταται τους περιορισμούς του αγγλικού progressive και δεν εκφέρεται μόνο με μη-καταστασιακά ρήματα. Επίσης, η ικανότητά του να αναφέρεται χρονικά σε 'γεγονότα' πολύ παλιά έως πολύ πρόσφατα, τα οποία παρουσιάζονται από τον ομιλητή άλλοτε ως εξελισσόμενα, ή ως διαρκή, ή προσλαμβάνονται ως συνήθειες, ή ως επαναλήψεις, τον αντιπαραθέτει με ορισμένες εκφάνσεις των τύπων Past Progressive, Simple Past, Present Perfect Progressive, Past Perfect Simple, Past Perfect Progressive, used to/would και με τα τροπικά could/would, όπως παρουσιάζεται και στον παρακάτω πίνακα:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ	ΑΓΓΛΙΚΗ
Παρατατικός	Past Progressive Simple Past used to/would (habitual) Present Perfect Progressive Past Perfect Simple Past Perfect Progressive Could/would (modal)

Όπως βλέπουμε, παρατηρείται μια πολυσημία του Παρατατικού σε σχέση με τους αντίστοιχους τύπους της αγγλικής. Η διερεύνηση του φαινομένου πολλές φορές πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και χρονικά επιρρήματα καθώς και το είδος των 'γεγονότων' που, για την αγγλική τουλάχιστον, χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Ας συγκρίνουμε λοιπόν τις διάφορες ερμηνείες του Παρατατικού με τις αντίστοιχες των αγγλικών τύπων:

Η έννοια της *διάρκειας* ενός 'γεγονότος' κατά το παρελθόν, αποδίδεται στην αγγλική με τους ακόλουθους ρηματικούς τύπους Past Progressive, Present Perfect Progressive, Past Perfect Simple, Past Perfect Progressive και Simple Past:

- Ο *Past Progressive* είναι ο τύπος που ανταποκρίνεται θετικά στις πιο τυπικές χρήσεις του Παρατατικού, όπως π.χ. για να δηλώσει διάφορες βαθμίδες διάρκειας. Έτσι βλέπουμε αντιστοιχία στα παραδείγματα:

(13) Suddenly I saw him in front of me as I *was running* to catch the bus

(παράδ. 1 στα ελληνικά)

(14) While our ship *was coming* into the harbour, their fishing boat *was leaving* for the night (παράδ. 4 στα ελληνικά)

(15) In the summer of that year we *were staying (living)* in a village that was looking across the river and the plain to the mountain (παράδ. 6 στα ελληνικά)

- Ο Present Perfect Progressive επιλέγεται για δραστηριότητες που είχαν κάποια περιορισμένη διάρκεια και ή είναι πολύ πρόσφατες ή έχουν διακοπεί, όπως το παράδειγμα (16):

(16) Just a moment to wipe my hands. I *have been watering* the flowers in the garden and they are wet (παράδ. 5 στα ελληνικά)

- Ο Past Perfect Simple, που στην πρωτοτυπική του χρήση δηλώνει το προτερόχρονο σε σειρά 'γεγονότων' του παρελθόντος, συχνά σε συνεκφορά με τους συνδέσμους *because, and, that, so* και το χρονικό *when*, δίνει επί πλέον τη χροιά της συνεχούς διάρκειας του 'γεγονότος' η οποία επιβεβαιώνεται και με τον χρονικό προσδιορισμό.

(17) She succeeded in the exams because she *had studied* systematically throughout the year

(Πέτυχε στις εξετάσεις γιατί διάβαζε συστηματικά όλο το χρόνο)

(18) She *had sat* at the terrace of the house throughout that time

(Καθόταν στη βεράντα του σπιτιού όλη αυτή την ώρα)

- Ο Past Perfect Progressive επιλέγεται για να τονίσει, παράλληλα με το προτερόχρονο και την 'ατελικότητα' του 'γεγονότος' πριν από ένα ορισμένο σημείο του παρελθόντος.

(19) Mr Higgs fell asleep while driving and crashed into a pile of sand left by workers who *had been repairing* the road

(Ο κύριος Higgs αποκοιμήθηκε καθώς οδηγούσε και έρριξε το αυτοκίνητο σ' ένα σωρό άμμου που είχαν αφήσει οι εργάτες που επιδιόρθωναν το δρόμο)

- Ο Simple Past επιλέγεται στην αγγλική για να δηλωθεί μια μόνιμη κατάσταση, της οποίας η διάρκεια είναι εγγενής λόγω του λεξικού ποιού του ρήματος, όπως στο (20):

(20) She *loved* Peter from early childhood (παράδειγμα 7 στα ελληνικά)

Για να εκφράσει την έννοια της *συνήθειας* κατά το παρελθόν η αγγλική επιλέγει τους τύπους:

- Simple Past που συνοδεύεται από κατάλληλο επιρρηματικό προσδιορισμό για να προσδιορίσει τη χρονική διάρκεια της συνήθειας, όπως στο (21):

(21) When he was a child he *played* football every afternoon (παράδειγμα 8 στα ελληνικά)

- Used to ή would^{vi} για να δώσει έμφαση στη διάρκεια και (πιθανόν) στην παλαιότητα της συνήθειας όπως στα (22) και (23):

(22) In her previous work, Mara *used to work* as a picture restorer

(Στην προηγούμενη δουλειά της η Μάρα δούλευε ως (ήταν) συντηρήτρια πινάκων ζωγραφικής)

(23) In the summer she *would* often travel abroad

(Το/τα καλοκαίρι/α συχνά ταξίδευε/έκανε ταξίδια στο εξωτερικό)

- Past Progressive όταν περιγράφεται προσωρινή αλλά συνεχής συνήθεια (Quirk & Greenbaum 1973: 46) όπως στο (24)

(24) At that time we *were dancing* every evening^{vii}

(Εκείνο τον καιρό χορεύαμε/πηγαίναμε για χορό κάθε βράδυ)

καθώς επίσης και όχι ευχάριστη επιμονή όπως στο (25):

(25) The dog *was always barking* at passers-by but the owner's answer was to assure them that the dog was harmless (παράδ. 8 στα ελληνικά)

Ως προς την έννοια της *επανάληψης* κατά το παρελθόν η αγγλική επιλέγει:

- Simple Past όταν περιγράφεται επαναλαμβανόμενη δραστηριότητα όπως στο παράδειγμα (10) που αποδίδεται εδώ στα αγγλικά ως (26):

(26) He *erased* (it), *wrote* (it) (several times), he didn't know how to begin^{viii} (παράδ. 10 στα ελληνικά)

- Past Perfect Progressive για να τονισθεί προτερόχρονη επανάληψη 'δραστηριότητας' ή 'συμβάντος', όπως στο (27):

(27) We were not surprised to hear that he *had been stealing* money from the company

(Δεν εκπλαγήκαμε όταν μάθαμε ότι έκλεβε χρήματα από την εταιρία)

- Τέλος η *τροπικότητα* του Παρατατικού στην αγγλική εκφράζεται με:

-could, όπως στο (28):

(28) Once in a rare while, in the margins, one *could find* a word like 'wonderful' or 'beautiful' (παράδ. 12 στα ελληνικά)

-would όπως στο (29):

(29) I was giving him my expensive watch as a token of my gratitude but he *wouldn't* take it (παράδ. 11 στα ελληνικά)

4. Διερεύνηση επιλογής

Μία μικρής έκτασης έρευνα επιχειρήθηκε για να διερευνηθούν οι επιλογές των Ελλήνων μαθητών κατά τη χρήση των ρηματικών τύπων της αγγλικής που σχετίζονται με αντίστοιχες έννοιες τις οποίες καλύπτει ο Παρατατικός στη μητρική τους γλώσσα.

Η έρευνα έγινε σε πρωτοετείς φοιτήτριες του Τμήματος Αγγλικής του Α.Π.Θ. κατά το β' εξάμηνο των σπουδών τους. Ένα τεστ που αποτελούνταν από 40 ασκήσεις δόθηκε σε δύο τμήματα, συνολικά σε 49 φοιτήτριες. Οι ασκήσεις ανά δέκα είχαν την παρακάτω μορφή: α) πολλαπλής επιλογής με αγγλικές προτάσεις, β) σωστό-λάθος με αγγλικές προτάσεις, γ) μετάφραση από την αγγλική στην ελληνική και δ) μετάφραση από την ελληνική στην αγγλική.

Η αρχική γενική υπόθεση ήταν ότι οι Έλληνες, ως επί το πλείστον, ταυτίζουν τον Παρατατικό με τον αγγλικό Past Progressive και τον χρησιμοποιούν περισσότερο από κάθε άλλο ρηματικό τύπο της αγγλικής σε περιβάλλοντα που απαιτούν διαφορετική ή εναλλακτική επιλογή.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η συγκεκριμένη ομάδα υποκειμένων είχε δυσκολία στο να επιλέξει τον κατάλληλο ρηματικό τύπο στην αγγλική τόσο κατά την αναγνώριση όσο και κατά την παραγωγή, αφού οι σωστοί τύποι επιλέχθηκαν μόνο σε ποσοστό 56% στο σύνολο των ασκήσεων. Σε πολλές περιπτώσεις υπήρχε σαφής προτίμηση σε ορισμένους τύπους και αποφυγή άλλων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν. Στη συνέχεια εξετάστηκαν με περισσότερη λεπτομέρεια οι περιπτώσεις εκείνες στις οποίες το ποσοστό επιτυχούς επιλογής δεν υπερέβαινε το 50%. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι:

1. Για τη δήλωση μιας κατάστασης του παρελθόντος της οποίας δηλώνεται η διάρκεια, ο Simple Past επιλέγεται μόνο σε ποσοστό (38,5%), όπως στο (30):
(30) For many years, my sister bitterly *regretted* turning down the chance she had had to go to university
(Για πολλά χρόνια η αδελφή μου έφερε βαρέως την απόφασή της να απορρίψει την ευκαιρία που είχε να πάει στο πανεπιστήμιο)
ενώ η λανθασμένη επιλογή του Past Progressive (*was regretting) φθάνει το 28,5%.
2. Για τη δήλωση της προτερόχρονης διάρκειας ο Past Perfect Simple επιλέχθηκε μόνο σε ποσοστό 30,5% ενώ ο Past Progressive επιλέχθηκε λανθασμένα σε ποσοστό 35%. Η εναλλακτική σωστή επιλογή του Simple Past έγινε σε ποσοστό 16%.
3. Έχουν δυσκολία στη χρήση του Present Perfect Progressive για τη δήλωση της διάρκειας μιας δραστηριότητας που ενδέχεται να έχει διακοπή (34%) –παρ. (16)- και αντ' αυτού χρησιμοποιούν λανθασμένα τον Past Progressive (45%), και Past Perfect Progressive (36,5%)
4. Ούτε η γνωστή έκφραση *used to ...* επιλέχθηκε στα αναμενόμενα ποσοστά. Αυτό συνέβη κυρίως στις προτάσεις που δεν ήταν ξεκάθαρη η έννοια της συνήθειας του παρελθόντος, όπως στα παραδείγματα για μετάφραση (31) και (32):
(31) I used to see a lot of her until she went to London (49%)
(Την έβλεπα συχνά ώσπου να φύγει για το Λονδίνο)
(32) Γιατί δε μου είπες ότι πηγαίνατε διακοπές στο νησί κάθε καλοκαίρι; (43%)
(Why didn't you tell me that you used to go on holidays to the island every summer?)

Στο μεν (31) επιλέχθηκε η έκφραση ‘*συνήθιζα να ...*’ σε ποσοστό 43% ενώ στο (32) οι απαντήσεις με *used to ...* ήταν μόνο στο ποσοστό 22,5%. Ο εναλλακτικός Simple Past είχε ποσοστό 20,5% και ο Past Progressive 38,5%.

5. Τέλος για τη δήλωση της τροπικότητας οι πιο συχνές εκφράσεις, αντίστοιχες των αγγλικών τροπικών *would* και *could*, που επιλέχθηκαν στη θέση του Παρατατικού ήταν για μεν το *would* η ‘*θα+Παρατατικός*’ (69%), για δε το *could* οι ‘*μπορούσε να ...*’ (38,5%), ‘*θα μπορούσε να ...*’ (16%) ενώ ο Παρατατικός επιλέχθηκε μόνο σε ποσοστό (16%) και (4%) αντίστοιχα.

Συμπερασματικά, παρ’όλο το προχωρημένο στάδιο εκμάθησης της αγγλικής, τα συγκεκριμένα υποκείμενα παρουσιάζουν προβλήματα στη χρήση των ρηματικών τύπων της αγγλικής όταν αναφέρονται στη διάρκεια ‘καταστάσεων’ κατά το παρελθόν, σε πρόσφατες ‘δραστηριότητες’ που ή έχουν διακοπεί ή μόλις έχουν τελειώσει, σε συνήθειες του παρελθόντος και στην έκφραση της τροπικότητας. Δεν παρουσιάστηκαν ιδιαίτερα προβλήματα στην έκφραση της επανάληψης κατά το παρελθόν, αλλά αυτό μάλλον πρέπει να οφείλεται στα περιορισμένα δείγματα που υπήρχαν μέσα στο τεστ. Η αρχική μας υπόθεση για την επιλογή του Past Progressive στη θέση του Παρατατικού επαληθεύτηκε.

5. Επίλογος

Το φαινόμενο εξετάστηκε μόνο ως προς τις γενικές σημασιολογικές αντιστοιχίες των ρηματικών τύπων που εκφράζουν διάφορες κατηγορίες ‘γεγονότων’ και τις αναφαινόμενες δυσκολίες επιλογής ρηματικών τύπων της αγγλικής από έλληνες μαθητές. Μία πιο λεπτομερής ανάλυση θα πρέπει να ερευνηθεί το φαινόμενο και κατά την παραγωγή προφορικού λόγου σε διάλογο, αφήγηση, κ.λπ. καθώς, επίσης, να μελετηθεί και τις αντίστοιχες επιλογές αγγλόφωνων μαθητών στην ελληνική.

Σημειώσεις

ⁱ Χρησιμοποιείται το λέξημα ‘γεγονός’ ως γενικός όρος όταν γίνεται αναφορά σ’ αυτό που στην αγγλική αποκαλούμε ‘situation’, καθώς ο αντίστοιχος ελληνικός όρος ‘κατάσταση’ έχει επιλεγεί για την απόδοση του όρου ‘state’.

ⁱⁱ Οι Kitis and Tsangalidis (2002) κάνουν λόγο για ειδικές περιπτώσεις επιλογής από τον ομιλητή ρήματος που δηλώνει ‘συμβάν’ στον Παρατατικό όταν επιθυμεί να επιμηκύνει χρονικά το στιγμιαίο ‘γεγονός’ για να εκφράσει ένα υποκειμενικό σχόλιο. Επίσης η Τζεβελέκου (2002: 289) μιλά για το ‘δραματικό’ Παρατατικό ως αφηγηματική τεχνική (*Ακούστηκε ένας θόρυβος. Κάποιος άνοιγε με κλειδί την είσοδο ...Μια γυναίκα νευρική χυμούσε στο δωμάτιο ...*).

ⁱⁱⁱ Όταν εκφέρεται με καταστασιακά ρήματα, κυρίως στον προφορικό λόγο, θεωρείται μαρκαρισμένη όψη και σημασιολογικά παρουσιάζει μία κατάσταση ως δραστηριότητα, π.χ. *I am understanding more and more about aspect each day* (Smith 1986: 98).

^{iv} Στις περιπτώσεις αυτές, όπως επισημαίνει η Τζεβελέκου (2002: 289), ο Παρατατικός διατηρεί μεν την παρελθοντική χρονική αναφορά αλλά απομακρύνεται από την πρωτοτυπική του σημασία, δηλαδή, της έκφρασης μη συνοπτικής όψης.

^v Στο παράδειγμα (15), αντί του Past Progressive μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ο Simple Past, όπως στο (15α):

(15α) In the summer of that year we *lived* in a village that was looking across the river and the plain to the mountain

ο οποίος όμως ουδετεροποιεί την έννοια της διάρκειας (περιορισμένης, στο συγκεκριμένο παράδειγμα).

Το ίδιο συμβαίνει και στη NE, όπου η επιλογή του Αορίστου παρουσιάζει το ‘γεγονός’ συνοπτικά, αφαιρώντας του την έμφαση στην προσωρινότητα της κατάστασης, η δε διάρκεια δηλώνεται μόνο με τον επιρρηματικό προσδιορισμό *το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς*:

(6α) Το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς *μείναμε* σε ένα χωριό που είχε θέα στο βουνό πέρα απ' το ποτάμι και την πεδιάδα

^{vi} Ο τύπος *would* χρησιμοποιείται για να περιγράψει δραστηριότητες ως συνήθειες ή επαναλαμβανόμενες πράξεις του παρελθόντος και καταστάσεις μόνο όταν αυτές θεωρούνται προσωρινές ή συνδέονται με συγκεκριμένο περιεχόμενο, π.χ. *She would usually be hungry when she got home from school* (Parrott 2000: 210).

^{vii} Στην αγγλική οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί δίνουν το χαρακτήρα της προσωρινότητας και της συνέχειας της δραστηριότητας. Το επίρρημα π.χ. *sometimes* (μερικές φορές) δεν μπορεί να συνδιασθεί με *Past Progressive* σ' αυτήν την περίπτωση γιατί δηλώνει σποραδικότητα.

^{viii} Το νόημα στην αγγλική μπορεί να αποδοθεί και με τις εκφράσεις *he kept ...ing/went on ...ing* για να τονισθεί η συνέχιση της πράξης.

Βιβλιογραφία

- Dahl, Östen. 1985. *Tense and Aspect Systems*. Oxford and NY: Blackwell
- Dowty, David. 1977. "Towards a semantic analysis of verb aspect and the English imperfective progressive". *Linguistics and Philosophy* 1. 25-77.
- Dowty, David. 1986. "The effects of aspectual class on the temporal structure of discourse: Semantics or pragmatics?" *Linguistics and Philosophy* 9.1. 37-62.
- Hedin, Eva. 2000. "The type-referring function of the imperfective". *Tense and Aspect in the Languages of Europe*, ed. by Östen Dahl, 227-264. Berlin, New York: Mouton de Gruyter,.
- Holton, David, Peter Mackridge, and Irene Philippaki-Warbuton, 1997. *Greek: A comprehensive grammar of the modern language*. London and NY: Routledge.
- Kitis, Eliza and Anastasios Tsangalidis (2002). "Expressivity as an option of tense and aspect in language: The case of Modern Greek Imperfective Past". Paper presented at the International Linguistics Conference, organized by the Department of Language and Linguistics, School of Philosophy, National and Kapodistrian University of Athens, 21-24 May 2002.
- Mackridge, Peter. 1985. *The Modern Greek Language*. Oxford: Clarendon Press.
- Mourelatos, Alex. 1981. "Events, processes and states". *Tense and Aspect: Syntax and Semantics* 14, ed. by Philip Tedeschi and Annie Zaenen, 192-212. NY: Academic Press.
- Paprotté, Wolf. 1988. "A discourse perspective on tense and aspect in standard Modern Greek and English". *Topics in cognitive linguistics*, ed. by Brygida Rudzka-Ostyn, 448-505. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.
- Parrott, Martin. 2000. *Grammar for English Language Teachers*. Cambridge University Press.
- Quirk, Randolph and Sydney Greenbaum. 1973. *A University Grammar of English*. Longman.
- Smith, Carlota, S. 1986. A speaker-based view of aspect. *Linguistics and Philosophy* 9. 97-115.
- Smith, Carlota, S. 1991. *The parameter of aspect*. Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic Publishers.
- Τζάρτζανος, Αχιλλέας. 1946. *Νεοελληνική σύνταξις* (της κοινής δημοτικής). Αθήνα: ΟΕΣΒ.
- Τζεβελέκου, Μαρία. 2002. «Κλίμακες απαγκίστρωσης από το πεδίο της απόφασης: Η περίπτωση του Παρατατικού». *Recherches en Linguistique Grecque I*. Πρακτικά 5^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας Σορβόνη, 13-15 Σεπτεμβρίου, 2001, Επιμέλεια, Christos Clairis, 287-290. L' Harmattan France.
- Vlach, Frank. 1981. "The semantics of the progressive". *Tense and Aspect: Syntax and Semantics* 14: *Tense and Aspect*. ed. by Peter Tedeschi and Annie Zaenen, 271-292. NY: Academic Press.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.